

ANALIZA SECTORULUI AGRICULTURII ECOLOGICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

GALINA IGNAT^a, ANATOLIE IGNAT^b

UNIVERSITATEA DE STAT DIN REPUBLICA MOLDOVA^a, INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE^b

E-mail autor corespondent: galina.ignat01@gmail.com

Rezumat:

Scopul general al acestui articol este analiza sectorului agriculturii ecologice în Republica Moldova, determinarea locului acestui sector în economia națională, precum și evidențierea avantajelor și dezavantajelor acestui sector. În cadrul procesului de elaborare al acestui articol au fost aplicate astfel de metode de cercetare precum analiza statistică a datelor existente, analiza comparativă, sinteză informației existente, metoda deducției, și analiza SWOT. În urma utilizării metodelor de cercetare au fost stabiliți parametrii cantitativi care definesc locul agriculturii ecologice în economia Republicii Moldova, importanța agriculturii ecologice în particular în condițiile actuale de dezvoltare a agriculturii care implică astfel de factori precum: schimbările climatice, poluarea mediului ambiant, utilizarea neeficientă și abuzivă a resurselor naturale, etc. Modelul industrial de intensificare a agriculturii utilizat pe scară largă în ultimele decenii nu a asigurat o dezvoltare durabilă a sectorului agrar. Ca urmare agricultura ecologică câpătă o importanță tot mai mare și demonstrează tendințe dinamice de dezvoltare. Practicarea agriculturii ecologice este dictată de cererea de piață, consumatorii solicitând tot mai mult produse agricole și alimentare sănătoase, ecologice, crescute în condiții naturale.

Cuvinte cheie: *agricultura ecologica, produs agricol ecologic, analiză economică*

Clasificarea JEL: *Q10, Q13, Q15*

INTRODUCERE

Agricultura ecologică oferă un șir de avantaje comparativ cu cea convențională. Aceste avantaje de care pot beneficia atât producătorii agricoli, cât și consumatorii acestor produse, dar și toți participanții lanțului alimentar ce intermediază producerea și consumul. Printre principale avantaje pot fi menționate următoarele: a) un nivel mai mare de venituri comparativ cu agricultura convențională, cauzat de un consum mai redus de inputuri agricole; respectiv și b) un nivel mai redus de dependență față de importurile de inputuri, preponderent fertilizanți chimici și mijloace de protecție. De aici rezultă un mediu mai puțin poluat, o biodiversitate mai mare și o sporire a cantității de humus în sol. Producția ecologică este mai sănătoasă pentru consumul uman și asigură un nivel mai înalt de sustenabilitate comparativ cu cea convențională. Totodată producția ecologică în Republica Moldova se confruntă cu anumite probleme și dificultăți ce împiedică sau nu permit o dezvoltare mai masivă în acest sector cu un potențial înalt de dezvoltare. Analiza sectorului agriculturii ecologice făcută în articolul dat face o încercare de a evidenția aceste avantaje și dezavantaje inclusiv a principalilor actori în lanțul de producție agricolă ecologică. În articol a fost făcută o scurtă prezentare a organismelor de inspecție și certificare ce activează în Republica

Moldova. Analiza SWOT prezintă rezultatele acestor analize într-un mod mai succint și vizibil. Concluziile și recomandările respective țin să ofere un caracter mai aplicativ materialelor prezentate în articolul dat.

MATERIAL ȘI METODĂ

În cadrul procesului de elaborare al acestui articol au fost aplicate astfel de metode de cercetare precum analiza statistică a datelor existente, analiza comparativă, sinteză informației existente, metoda deducției, și analiza SWOT. Datele pentru analiză au fost colectate din sursele secundare deschise accesate prin intermediul INTERNET. Analiza datelor a fost efectuată utilizând funcțiile disponibile din programul Excel.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Agricultura ecologică -este un domeniu relativ nou, dar și destul de interesant și atractiv pentru producătorii agricoli din Republica Moldova. Primele încercări de producție agricolă ecologică datează cu anul 2003. Între timp aceste suprafețe s-au extins pentru ca în anul 2020 acestea să ajungă la circa 29 mii hectare, conform datelor prezentate de MAIA. Saltul neobișnuit al suprafețelor ocupate de producția agricolă ecologică în anul 2017 se datorează unor manipulări neonestе al unor companii de certificare efectuate în colaborare cu anumiți agenți economici și eventual cu persoane responsabile din Republica Moldova. Dar, analiza acestor manipulări nu face tema prezentului articol și va fi analizată în altă lucrare.

Totodată, folosind drept sursă de informare publicațiile internaționale din domeniu putem observa niște discrepanțe destul de semnificative între cifrele oferite de către MAIA și cele oferite de către FIBL referitor la suprafețele ocupate de culturile agricole organice în Republica Moldova. Aceste discrepanțe sunt destul de mici, de ordinul a 1 sută de hectare în anul 2016 și până la circa 45,6 mii ha în anul 2017 (vezi figura 1).

Aceasta face ca estimările referitor la suprafețele ocupate de culturile organice să fie făcute cu mult mai riguros și minuțios în vederea evitării unor erori mecanice. De asemenea sunt prezente și diferențe referitor la dinamica suprafețelor ocupate de culturile agricole organice în versiunea FIBL și MAIA.

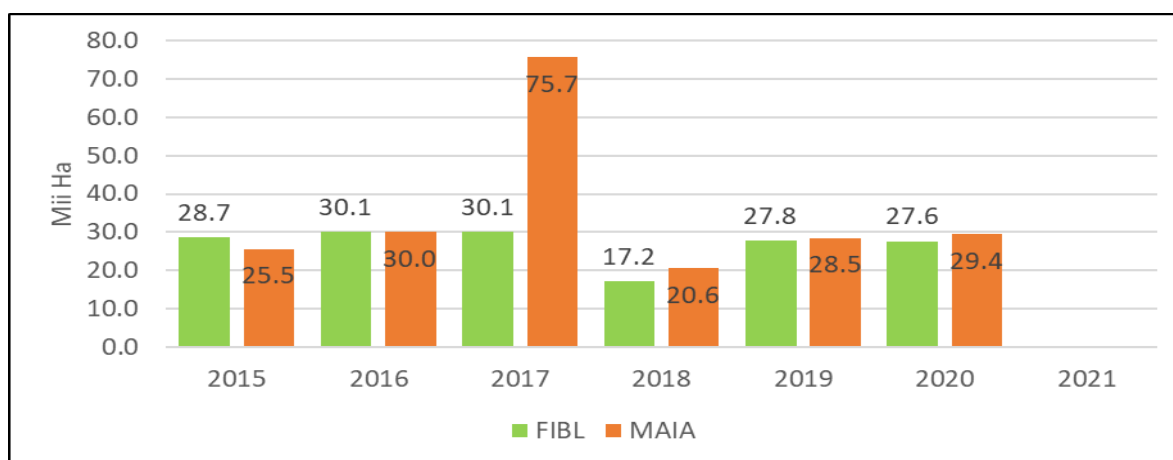

Figura 1. Suprafețele ocupate de producția organică în Republica Moldova conform datelor MAIA și FIBL, 2015-2020, mii ha.

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor MAIA (2022) și FIBL (2017-2022)

Toate aceste divergențe fac estimarea suprafețelor ocupate de culturile organice în Republica Moldova puțin mai confuză.

Ponderea suprafețelor ocupate de agricultura ecologică în volumul total al terenurilor agricole din Republica Moldova este destul de mică și a variat în perioada anilor 2015-2020 în jurul valorii de 1,7% conform datelor MAIA și în jurul valorii de 1,3% conform datelor FIBL. Mai mult ca atât, conform datelor MAIA suprafețele ocupate de agricultura ecologică au crescut în această perioadă cu circa 15%, dar conform datelor FIBL aceste suprafețe s-au redus cu circa 4% (vezi tabelul 1).

Tabelul 1. Dinamica ponderii suprafețelor de producție agricolă ecologică în Republica Moldova conform datelor MAIA și FIBL, 2015-2020, ha, %

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020/2015, %	Media 2015-2020
Suprafața agricolă totală a Republicii Moldova (mii ha)	2026.5	2028.3	2039.8	2041.6	2073.0	2092.0	102.5	2050.2
Suprafața ocupată de agricultura ecologică, conform MAIA (mii ha)	25.5	30.0	75.7	20.6	28.5	29.4	115.3	35.0
Ponderea, %	1.26	1.48	3.71	1.01	1.37	1.41	139.3	1.7
Suprafața ocupată de agricultura ecologică, conform FIBL (mii ha)	28.7	30.1	30.1	17.2	27.8	27.6	96.2	26.9
Ponderea, %	1.42	1.48	1.48	0.84	1.34	1.32	93.2	1.3

Sursa: elaborată de autori în baza datelor din Cadastrul de Stat, FIBL și MAIA

Comparând ponderea suprafețelor ocupate de agricultura ecologică în Republica Moldova cu același indicator la nivel global se observă o rămânere în urmă comparativ cu tendințele globale. Astfel la nivel global ponderea suprafețelor ocupate de producția agricolă a crescut cu circa 33% în perioada 2015-2020, pe când în Republica Moldova acest indicator a indicat o stagnare în aceeași perioadă. Și mai evidentă devine rămânerea în urmă a Republicii Moldova în domeniul producției ecologice atunci când facem o comparație cu indicatorii din Europa, din țările UE, sau cu anumite țări din Europa, unde acest sector al agriculturii a cunoscut o dezvoltare mult mai impresionantă. Conform situației din anul 2020 ponderea terenurilor ocupate de agricultura ecologică în mediu pe continentul european a fost de 3.4%, înregistrând o creștere de circa 126% comparativ cu anul 2016. Și mai impresionantă arată acest indicator în țările UE, unde ponderea terenurilor ocupate de agricultura ecologică a fost de 9,2% în anul 2020, în creștere cu circa 41% comparativ cu anul 2016.

Printre cele mai avansate țări din Europa în domeniul producției ecologice pot fi menționate Austria, Estonia, Elveția, Republica Cehă, Letonia, Slovenia, Germania și Spania unde ponderea terenurile implicate în circuitul ecologic a variat în anul 2020 între 10.0% (Spania) și 26,5% (Austria).

Ritmul de creștere a ponderii terenurilor implicate în circuitul ecologic a fost deosebit de impresionat în România, unde acesta a crescut de peste două ori în perioada 2015-2020, în Franța cu 60%, în Germania cu 36% și în Republica Cehă cu 33%.

Pe acest fundal impresionant rezultatele Republicii Moldova cu o pondere a terenurilor ocupate de agricultura ecologică de 1,2% și cu o creștere zero în perioada 2015-2020 arată foarte neimpresionant, fapt ce demonstrează atitudinea față de acest sector atât la nivel micro, cât și la nivel macro (vezi tabelul 2).

Tabelul 2. Dinamica ponderii suprafețelor de producție agricolă ecologică la nivel global, și în unele țări din Europa. 2016-2020, %

	2016	2017	2018	2019	2020	2020/2016, %	Media, 2016-2020
La nivel global	1.2	1.4	1.5	1.5	1.6	133.3	1.4
Europa	2.7	2.9	3.1	3.3	3.4	125.9	3.1
UE, total	6.5	7.2	7.4	8.1	9.2	141.5	7.7
Austria	21.9	24.0	26.7	26.1	26.5	121.0	25.0
Estonia	18.9	20.5	21.6	22.3	22.4	118.5	21.1
Elveția	13.5	14.4	15.4	16.5	17.0	125.9	15.4
Republica Cehă	11.5	12.2	12.8	15.4	15.3	133.0	13.4
Letonia	14.3	14.8	15.4	14.8	14.8	103.5	14.8
Slovenia	9.0	9.5	9.9	10.3	10.8	120.0	9.9
Germania	7.5	8.2	9.1	9.7	10.2	136.0	8.9
Spania	8.7	8.9	9.6	9.7	10.0	114.9	9.4
Franța	5.5	6.3	7.3	7.7	8.8	160.0	7.1
Lituania	7.6	8.1	8.3	8.1	8.0	105.3	8.0
România	1.7	2.0	2.5	2.9	3.5	205.9	2.5
Montenegro	1.5	1.2	1.9	1.8	1.9	126.7	1.7
Moldova	1.2	1.2	0.7	1.2	1.2	100.0	1.1
Ucraina	0.9	0.7	0.7	1.1	1.1	122.2	0.9
Azerbaidjan	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	100.0	0.8
Georgia	0.1	nd	0.1	0.1	0.1	100.0	0.1

Sursa: elaborată de autori în baza datelor FIBL

Analiza suprafețelor ocupate de culturile organice în profilul regiunilor de dezvoltare demonstrează că cele mai mari suprafețe sunt amplasate în regiunea Centru cu circa 14,5 mii ha în anul 2020. Aceasta este urmată de regiunea Nord cu circa 10.6 mii ha și regiunea Sud cu 4,2 mii ha. Respectiv la situația anului 2020 circa 51% din suprafețele agricole erau concentrate în regiunea Centru, 37% în zona Nord și circa 15% în regiunea Sud.

Comparativ cu anul 2019 aceste suprafețe au suportat anumite modificări astfel în regiunea Centru aceste suprafețe s-au redus cu circa 16%. În aceeași perioadă suprafețele de culturi cultivate în mod ecologic au crescut în regiunea Nord cu circa 11%, iar în regiunea Sud de circa 2,5 ori (vezi figura 2).

Destul de neclara și neomogenă este și distribuția suprafețelor ocupate de culturile crescute conform standardelor ecologice în diferite raioane ale Republicii Moldova. Pe când unele raioane au înregistrat câteva mii de hectare de asemenea culturi, altele nu dispun de loc sau nu raportează despre prezența unor producători organici pe teritoriul unităților administrative respective. Astfel pot fi evidențiate câteva grupe de raioane după mărimea acestor suprafețe. În prima grupă pot fi incluse raioanele (unitățile administrative) unde au fost înregistrate de la o mie și până la circa 7000 mii hectare de culturi agricole organice. Acestea sunt raioanele: Bender, Soroca Chișinău, Cahul, Sângerei, Hâncești, și Glodeni. Suprafața medie pe raion în această grupă este de circa 3000 ha., cu devieri de la circa 1000 ha în raionul Glodeni la circa 6700 ha în raionul Bender. Totodată, apar anumite întrebări referitor la fluctuațiile mari în perioada 2019-2020 a acestor suprafețe în raioanele Chișinău, Cahul, Sângerei, care doar parțial pot fi explicate fie prin faptul că anumite suprafețe au fost abia în perioada de conversie fie că perioada de certificare deja a expirat.

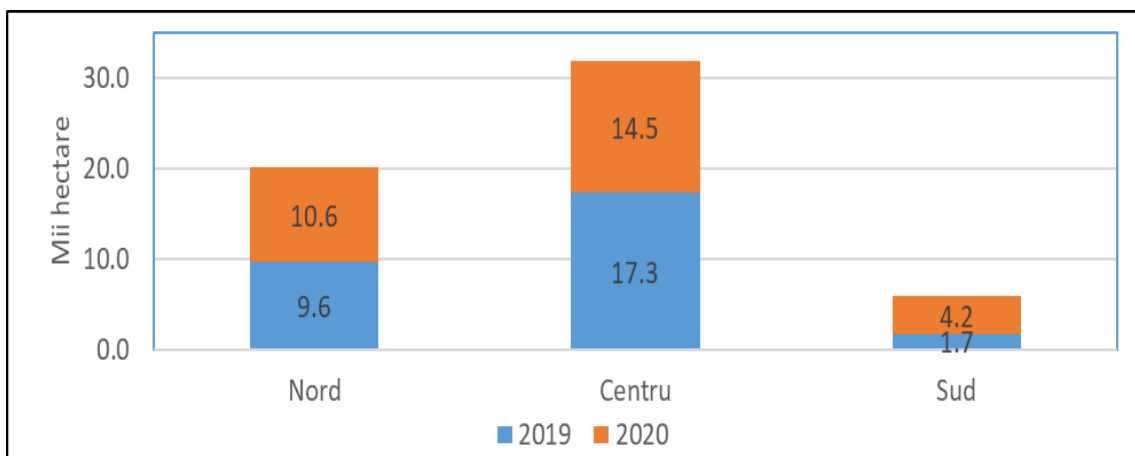

Figura 2. Suprafețele ocupate de producția pe organică pe regiuni de dezvoltare, 2019-2020, Ha.

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Ecovisio (2022)

A doua grupă de raioane sune acelea care dispun de la câteva zeci până la o mie de hectare de terenuri cultivate în mod ecologic. Aceasta este cea mai numeroasă grupă și cuprinde 24 de raioane: Anenii Noi, Basarabeasca, Briceni, Călărași, Cantemir, Căușeni, Criuleni, Dondușeni, Drochia, Dubăsari, Edineți, Fălești, Florești, Ialoveni, Leova, Orhei, Rezina, Râșcani, Șoldănești, Stefan Voda, Telenești, UAT SN, Ungheni și UTA Găgăuzia. Suprafața medie pe raion în această grupă este de circa 300 ha., cu devieri de la circa 10 ha în raionul Cantemir până la circa 700 ha în raionul Dondușeni.

Și ultima grupă este formată din 6 raioane și anume: Bălți, Cimișlia, Nisporeni, Ocnița, Strășeni și Taraclia, care fie nu dispun de terenuri cultivate în regim ecologic, fie nu raportează asemenea date (Ecovisio, 2022).

În anul 2020 cea mai mare parte a terenurilor ocupate de producția pe organică (circa 75%) erau deja certificate conform standardelor de producere ecologică, comparativ cu circa 79% în anul 2019. În cifre absolute suprafețele deja certificate organic au constituit circa 22,5 mii Ha în 2019 și circa 22,1 mii ha în 2020, înregistrând o ușoară scădere cu circa 1,7% în 2020 comparativ cu anul 2019. Circa 5% erau în anul I de conversie în 2020, comparativ cu circa 9% în 2019. Circa 19% erau în anul II de conversie în 2020 comparativ cu circa 12% în 2019 și doar circa 1% erau în anul III de conversie în 2020. Astfel se poate constata că circa 25% din terenurile cultivate în mod ecologic în anul 2020 se aflau în diferite faze de conversie, fapt ce creează un potențial semnificativ pentru creșterea suprafețelor certificate ecologic în anii următori (vezi figura 3).

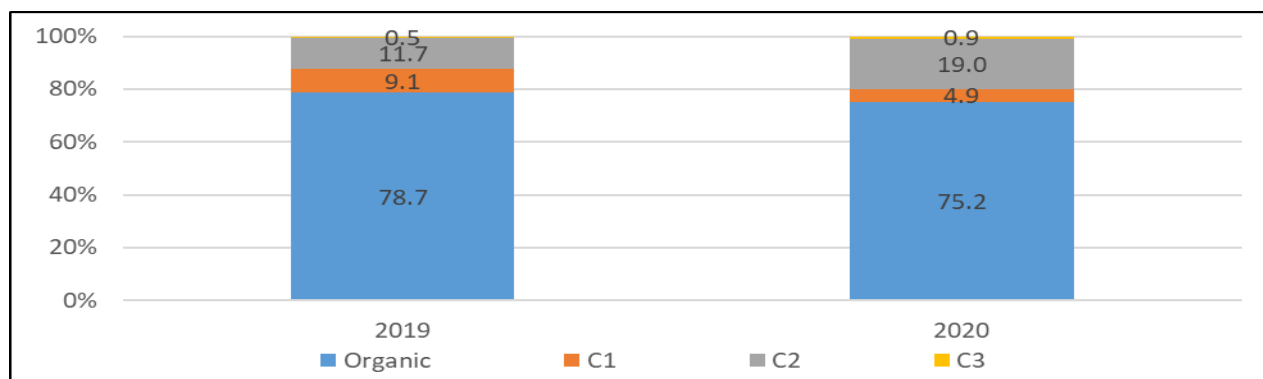

Figura 3. Structura suprafețelor cultivate după statut, 2019-2020, %

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Ecovisio (2022)

Principalele culturi crescute în regim ecologic în Republica Moldova sunt cerealele și semințele oleaginoase, care au ocupat în anul 2020 circa 42% și 32% din total suprafețe ocupate de agricultura ecologică, respectiv. De menționat că în perioada 2016-2020 suprafețele ocupate de culturi cerealiere cultivate în mod ecologic s-au redus cu circa 42%. În aceeași perioadă suprafețele cultivate în mod ecologic culturi oleaginoase s-au mărit de circa 2,1 ori, acele ocupate culturi boboase de circa 2,9 ori, acele de fructe de circa 2,2 ori, iar suprafețe ocupate de struguri ecologic de circa 5,9 ori (vezi tabelul 3).

Tabelul 3. Dinamica suprafețelor ocupate de diferite culturi în regim ecologic, 2016-2020, ha

	2016	2017	2018	2019	2020	2020/2016, %	Pondere în 2020, %
Cereale	20097	20097	3541	11401	11607	57.8	42.1
Culturi oleaginoase	4183	4183	3720	9192	8852	211.6	32.1
Boboase	515	515	1133	1658	1490	289.3	5.4
Fructe	279	279	177	656	619	221.9	2.2
Struguri	7	7	5	18	41	585.7	0.1
Legume	109	109	6	18	2	1.8	0.0
Alte culturi	4910	8910	8618	3757	4989	101.6	18.1
Total	30100	34100	17200	26700	27600	91.7	100.0

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor FIBL (2017-2022)

În perioada 2019-2020 în Republica Moldova au activat 10 organisme de inspecție și certificare și anume: A Cert, AGRECO, Bio Inspecta, CERES, Certificat ECO, Control Union Dnjestr (CUD), Ecocert, KIWA BCS, Organic Standard și STC. Cele mai multe exploatații agricole ecologice au fost certificate de Control Union Dnjestr (41 unități în 2020) și Certificat ECO (42 unități în 2020). Acestea sunt urmate la ceva distanță de AGRECO (28 unități în 2020) și KIWA BCS (10 unități în 2020). Celelalte organisme de inspecție și certificare au certificat un număr considerabil mai mic de exploatații agricole ecologice (vezi figura 5).

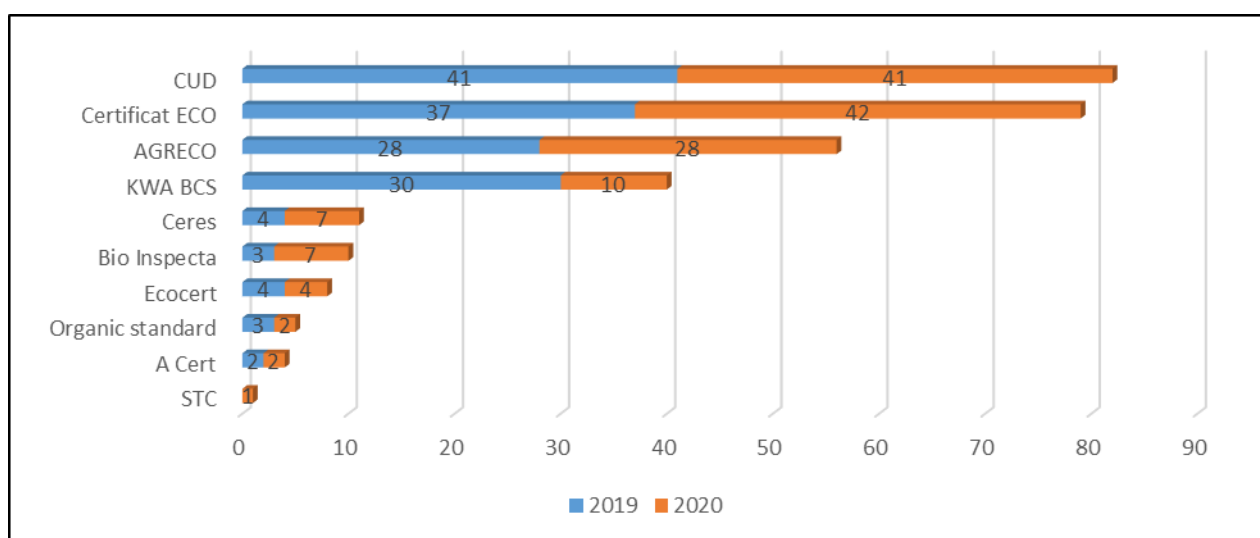

Figura 5. Instituțiile de certificate acreditate după numărul de exploatații agricole certificate în Republica Moldova, 2019-2020.

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Ecovisio (2022)

Cea mai mare problemă în activitatea acestor organisme de inspecție și certificare constă în faptul că conform legislației în vigoare, doar exploatațiile agricole ecologice certificate de către autoritățile naționale pot beneficia de către subvențiile oferite de către Agenția de Intervenții și Plăți în Agricultură, dar aceste instituții nu sunt recunoscute peste hotarele Republicii Moldova. În același timp pentru a fi în stare de a exporta produsele ecologice, importatorii solicită certificarea producătorilor de către o entitate recunoscută, de peste hotarele Republicii Moldova. Dar certificarea de către aceste organisme internaționale nu este recunoscută de către Agenția de Intervenții și Plăți în Agricultură drept valabilă pentru aplicarea la subvențiile destinate producției ecologice. Astfel producătorii agricoli ecologici stau în fața unei probleme cu mai multe necunoscute: fie ei exportă produsele ecologice, dar nu sunt acceptați pentru programul de subvenții, fie invers - acceptă subvențiile dar nu pot exporta, fie ultima variantă – să fie certificați de un organism local și de unul internațional, ceea ce ridică implicit costurile de certificare.

În urma analizei materialelor prezentate în articolul dat a fost efectuată identificarea părților tari, slabe a riscurilor și oportunităților producției agricole ecologice în Republica Moldova. În mod succint acestea sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul 4. Analiza SWOT a producției ecologice în Republica Moldova

PĂRȚI TARI	PĂRȚI SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • Condiții pedologice și climatice favorabile producției agricole ecologice • Experiență bogată în agricultură, cu potențial mare de dezvoltare a abilităților de producție organică • Infrastructura de transport, stocare și procesare disponibilă pentru utilizarea în circuitul organic • Apropierea de mai multe piețe din Europa cu potențial semnificativ de procurare a produselor agroalimentare organice • Cerere locală neacoperită de produse agroalimentare ecologice de origine autohtonă 	<ul style="list-style-type: none"> • Nivelul redus de cultură ecologică a populației • Insuficiența programelor informative, educaționale și de promovare a culturii ecologice începând cu educația primară și terminând cu nivelele educaționale superioare • Lipsa informației statistice oficiale referitor la producția, logistica, comerțul intern și extern al producției agroalimentare organice •
RISCURI	OPORTUNITĂȚI
<ul style="list-style-type: none"> • Depopularea masivă a Republicii Moldova ce duce pe de o parte la insuficiența cronică de forță de muncă în agricultura, inclusiv în cea organică, iar pe de altă parte reduce masa de potențial clienți consumatori de produse agroalimentare organice • Eroziunea intensă a terenurilor agricole ce rezultă în eliminarea permanentă a unor suprafețe agricole considerabile din circuitul agricol și implicit din cel organic • Alte riscuri ce țin de aprovizionarea la timp 	<ul style="list-style-type: none"> • Extinderea piețelor de desfacere a producției agroalimentare autohtone pe piețele din Europa în urma procesului de apropiere legislativă, normativă și politică de UE • Identificarea, elaborarea și implementarea și perfecționarea continuă a programelor informative, educaționale și de promovare a culturii ecologice începând cu educația primară și terminând cu nivelele educaționale superioare • Monitorizarea și raportarea către Biroul

și la prețuri economic avantajoase cu diverse inputuri agricole specifice producției organice	Național de Statistică a datelor referitoare la producția, logistica, comerțul intern și extern al producției agroalimentare organice cu publicarea anuală și trimestrială a datelor oficiale cu referire la producția agroalimentară organică
---	--

Sursa: elaborat de autori

CONCLUZII

Republica Moldova dispune de un potențial nevalorificat în ce privește producția agricolă ecologică.

Analiza sectorului de producție ecologică este extrem de importantă pentru a acumula informația relevantă necesară pentru estimarea volumelor de producție și a tendințelor pe această piață de perspectivă.

Lipsa și/sau insuficiența datelor oficiale referitor la producția, logistica, exportul, importul și consumul produselor ecologice face dificilă analiza acestui sector și elaborarea unor prognoze veridice de dezvoltare.

Lipsa de conformitate între legislația națională și cea din UE face confuză și duplicitară procedura de certificare a producătorilor ecologici și creează probleme în dezvoltarea sectorului

BIBLIOGRAFIE

1. Cadastrul de Stat al Republicii Moldova (2018-2022).
2. EcoVisio (2022). Atlasul agriculturii ecologice. Disponibil: <https://experience.arcgis.com/experience/c9e40f5d2376449ca0293178eaf319f/>. Accesat la: 07.09.2022.
3. FIBL (2017). The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2017. Accesat la: <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/3503-organic-world-2017.pdf>
4. FIBL (2018). The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2018. Accesat la: <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1076-organic-world-2018-low.pdf>
5. FIBL (2019). The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2019. Accesat la: <https://orgprints.org/id/eprint/37018/1/willer-lernoud-2019-world-of-organic-low.pdf>
6. FIBL (2020). The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2020. Accesat la: <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/5011-organic-world-2020.pdf>
7. FIBL (2021). The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2021. Accesat la: <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1150-organic-world-2021.pdf>
8. FIBL (2022). The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2022. Accesat la: <https://www.fibl.org/fileadmin/documents/shop/1344-organic-world-2022.pdf>
9. MAIA (2019). Agricultura ecologică. Principii de bază și bune practici. Accesat la: [https://maia.gov.md/sites/default/files/Agricultura ecologica FiBL Ro 2019.pdf](https://maia.gov.md/sites/default/files/Agricultura%20ecologica%20FiBL%20Ro%202019.pdf)
10. MAIA (2022). Pagina oficială. Accesat la: <https://maia.gov.md/ro/content/agricultura-ecologic%C4%83>
11. Parlamentul Republicii Moldova (2005). Legea Nr. 115 din 09.06.2005. Disponibilă la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=26875&lang=ro. Accesată la: 14.09.2022